

cum licentia Regis facta relatione moderabitur, diximus, ipse est administrator generalis eorum & moderator verus pro utilitate vicinorum.

¶ Ibi, *T los otros terminos*, hic decerpitur aliud esse, mons, aliud vero terminus, ut jam diximus in hoc titulo, & notat Avend. *dist. cap. prat. 12. n. 29. versic. & dicta lex tertia, lib. 1.*

¶ Ibi, *Embien ante nos*, hic colligitur conclusio contradicte per Avend. *dist. cap. 12. prat. n. 25. in princip. lib. 1.* dicentem, loca-

tionem sive arrendationem pastuum communium in redditum populi non valere, si omnes habentes jus pacendi non assentiant, nisi fieret ex Regia licentia, quasi velit quod si omnes habentes jus pacendi assentirent, valeret sine regia licentia, nam est expresse contra textum nostrum, & sic assumptum illud Avenda, à contrario sensu est falsum & non tenendum & contra illud est noster text. hic, qui postquam pasturandi & sciendendi & utendi montibus & terminis publicis & concilliorum restitutus civitatibus & populis modum constituit, & inquit quod si civitatibus, villis, aut populis aliud visum fuerit convenire, id cum Regia licentia fiat, & non aliter & licet videatur id procedere in terminis restitutus civitatibus & populis, idem tamen est in illis, quæ semper fuerunt civitatum & populorum, neque in manus particularium personarum pervenerunt, ita ut restitutionem facere necesse foret, nam ex lege 1. supra isto libro & titulo, generaliter id vetatur, & antiquus usus utendi terminis publicis servandus est, & si aliud est faciendum, debet fieri cum Regia licentia & non aliter, ut in eadem l. 1. diximus, & sic assumptum Avend. non est verum à contrario sensu, nisi Regis adit licentia quæ solet dari, licet cum maxima consideratione, & causæ cognitione pro solvendis tributis & oneribus impositis civitatibus, villis, populis, & habitatoribus earum, & sic videmus fieri & non aliter, & itidem & à fortiori resultat esse falsa nec sequenda dicta per Avend. *in eod. num. 25. versic. item licet*, dum inquit, quod major pars populi sufficeret ad locationem hanc faciendam, sicut & sufficeret ad hoc, ut Rex licentiam concederet, & valet quantumvis aliis dissentientibus, nam licet hoc de Regia licentia cum majori parte populi sit verum, illud tamen quod Regia licentia non requireretur est falsum, & secundum hæc intelliges dicta per eundem Avend. *in eodem cap. 12. num. 16. versicul. ex hoc inferitur*, & dicta per eundem Avend. *cap. 12. num. 1. lib. 2. de propriis civitatum*, quod locentur, procedunt in diverso casu, & sic circa propria & redditus proprios civitatis & populorum, quæ solent quasi semper locari, secundum quod disponitur in l. 4. titulo 5. supra isto libro.

¶ Ibi, *Pero en quanto a los poyos*, versic. hic limitativus est præcedentium & itidem dictorum & dispositorum in lege 9. infra eodem, scilicet, quod si adificia in publico facta & restituta civitati, villæ aut populo, eo quod in solo publico facta, vel itidem in publico plantata essent impeditiva cursus platearum

aut callium; vel viarum publicarum, tunc utique non sustinenda, sed dirucenda sunt, ita notat Avend. *e. 12. prat. n. 24. versic. quod si ex supradictis lib. 1. & clarius ibidem num. 17. in princ. & num. 18. versic. quod si*, & sic voluit l. nostram cum lege 9. infra eodem concordare, Doct. Humada *in l. 5. tit. 26. part. 2. glof. 6. num. 10. & supra, in l. 3. diximus iterum.*

¶ Ibi, *Calles*, ubi enim adificium publicam lædit viam, aut utilitatem, propria etiam autoritate potest iudex demolire, ut notat Bald. *l. lapilli. ff. de rerum divisione*, & facit l. Proculus. *§. fin. ff. de usufruct. & l. prescriptio. C. de oper. publ. & hoc est, quod providetur in toto titulo ff. ne quid in loco pub. notat Jas. in l. de quibus. num. 21. ff. de legibus, & ex l. 23. tit. 32. part. 3. Id videtur consideratum dum dicit, *Ca estos lugares tales fueron dexados para apostura e pro communal de todos los que hi vienen, y no los deve ninguno tomar, ni labrar para si mesmo*, quam ad hoc considerat Avend. *cap. 4. pratorum. num. 7. versiculo quod iure. lib. 1. & iterum corrupte tamen eam allegando, in eo lib. cap. 19. num. 36. versiculo & quando, & itidem in capitulo 12. num. 17. in princip. ubi in versiculo, & talis, ampliat etiam adificium sit factum ab ecclesia, prout in lege 3. supra eodem diximus, & hæc de causa, ne via publica occupetur & transitus ejus impediatur, potest iudex prohibere, ne quis proprium fundum vallet, aut circumdet, etiam si fundus esset longè à civitate, si scandalum ex hoc oriri potest, secundum Plateam, l. 1. C. de fund. limitroph. & Avend. *dist. cap. 19. numero 39. ubi sic inquit intelligendam glof. & text. in l. per provincias. C. de adif. priva. & hæc de causa potest iudex frangere pondera & mensuras quantumcumque iustas in via publica & pendentia, secundum Cassan. in consuetud. Burgund. titulo Des justices, §. 1. in princip. num. 97. ad fin. fol. 20. licet, secundum Avend. *dist. cap. 39. versiculo, item limio pergulas*, quibus vendentes utuntur, ut se tuncantur à vento & pluviis, non debet iudex prohibere, ex Bas. in l. Basilicam. C. de oper. publi. item supra dicta intellige nisi occupatio hæc esset, temporalis, & non perpetua, puta dum aliquid in civitate adificatur, nam lapides & rudera, ac ligna possunt poni in via publica ad tempus, nam si adificatio licita est, omnia illa ad eam necessaria sunt toleranda, ut nominatim notat Bald. in l. preses. ff. de officio presid. Jas. l. quo minus. numero 68. ff. de summi. quos sequitur referens Avend. *dist. cap. 19. numero 39. versic. & istam*. Imo ut via latior efficiatur, vel pulchrior civitas potest secundum Avend. *ibidem dist. numero 39. in princip. iudex de facto projicere & destruere domos parvi præjudicii soluto pretio domini: & hæc quoad occupantes vias publicas, quoad illas tamen quæ sunt juxta muros, loquitur text. in l. 22. tit. fi. p. 3. & quæ erat poena de jure communi, occupantium vias publicas vide per eundem Avend. *dist. cap. 19. numero 40. & iterum in dist. cap. 4. num. 9. versic. falsa autem per totum.*****

¶ Ibi, *Ni reedificquen, ni renueven, ni adoben*, hic est specialis casus ubi non licet reparare, reficere, vel construere adificia, cum regulariter omnibus id licitum sit de jure in rebus suis, & hoc efficit utilitas publica, ob quam multa sunt specialia in jure introducta, de quibus per Hippolyt. de Matfil. in pract. mi. §. aggredior. num. 61. cum sequentibus pluribus.

¶ Ibi, *De veinte años a esta parte*, non intelligas quod isti viginti anni sint numerandi à data potius & licentia concilii, alias parum aut nihil operaretur legis nostræ dispositio, & quia cum l. futura regulariter respiciat, non hæc sed præterita omnino respiciet, ut post vidi considerasse Avend. *in d. cap. 12. n. 23. versic. & illa pragmatice. lib. 1.*

¶ Ibi, *Se les ponga censo*, eam in hoc considerat Avend. *d. cap. 12. prat. n. 23. in princip. lib. 1. qui in num. 27. versic. & in quantum l. nostram pro censu imponendo intelligit etiam procedere in rebus tantum aratis & licet non plantatis, quamvis in aratis ibidem in d. n. 27. versic. quando vero, quadrangula annorum spatium requirit etiam cum titulo, ut sic in hoc distinguatur à plantatis in quibus cum titulo viginti anni sufficiunt, ut in l. 3. supra eodem, dictum est, & num. 28. ipsemet Avend. inquit quod si cum titulo possessio sint istæ terræ cum transcurso plusquam 40. annorum, nihil solatii nomine est imponendum, sed liberè apud possessorem relinquendæ, intelligitur tamen nostra l. ut non procedant secundum quod in glof. 1. nostræ l. diximus, quoties essent nociva talia adificia, quia tunc omnino sunt destruenda, & l. nostram in hoc de censu imponendo allegat Suarez *allegacione 15. versicul. & quia*, & Greg. Lopez *in l. 23. tit. 32. part. 3.* & quis census sit iste in glof. sequenti videbis, itidem non procedit si in platea, via publica, vel exitu sit plantatum: nam tunc destruitur & diruitur ex l. 7. tit. 29. part. 3. ut jam dictum est.*

¶ Ibi, *Cinco maravedis por cada alanzada*, olim ex l. 1. C. de diver. prad. lib. 11. & in l. §. legatum. §. fin. ff. de operib. pub. & in l. 1. §. ne quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

IN LEGEM OCTAVAM.

Balcona & similia diruenda sunt, nec reedificanda, si ruant, ita ut via & calles sint clara, & non occupata sub nostri text. pana.

Ibi, *Passadizos, y valcones*, post multum tempus à publicatione hujus l. lapsum, vidi executionem ejus in hac Placentina civitate fieri, & justificatur ejus dispositio, tum ne prospectui publico officiat, tum etiam ne via publica obscureretur, & sic latior aperiretur delictis via, de quibus balconibus meminit Capola, de Terri. *Verba. prati. cap. 62. de fenestra. num. 13.* ubi se remittit ad alia loca.

¶ Ibi, *Ni reedificquen, ni renueven, ni adoben*, hic est specialis casus ubi non licet reparare, reficere, vel construere adificia, cum regulariter omnibus id licitum sit de jure in rebus suis, & hoc efficit utilitas publica, ob quam multa sunt specialia in jure introducta, de quibus per Hippolyt. de Matfil. in pract. mi. §. aggredior. num. 61. cum sequentibus pluribus.

IN LEGEM NONAM.

Adificatum plantatumve in solo publico cum licentia concilii & per viginti annos possessum non est demolendum, sed census super eo imponendus ad mensuram in l. nostra declaratum, & est singularis lex, quam jam semel feci praticari, multo ante Copulationis hujus publicationem.

SUMMARIUM.

1. Lex hac nostra, & l. 1. supra eodem, in quibus casibus loquantur.
2. Legis 11. infra eod. declaratio.
3. Lex nostra non procedit quoad adificata in plateis & viis publicis.
4. Lex nostra etiam in terris aratis procedit pro censu imponendo.
5. Adificanti in publico potest census imponi ubi quid in adificante in littore maris.

Ibi, *con licentia de los sales concejos*, & sic l. 1. supra hoc tit. non loquitur cum adest licentia concilii, sed potius ea deficiente, lex vero nostra cum adest dicta licentia & possessio cum ea 20. annorum, tunc enim si solaria hæc publica sunt, adificata & plantata non sunt diruenda nec avellenda à possessore, sed eis potius census imponendus, ut in nostro text. disponitur & sic eas declaravi in l. 3. supra eod. & not. Avend. *dist. cap. 12. prat. num. 29. lib. 1. & legem in sua dispositione considerat Ant. Gom. in l. 46. Taxari, num. 13. in fin. Neque obstat l. 11. infra.*

¶ Ibi, *ed. & prohibens concilii & rectoribus eorum datas concedere particularibus personis ex terminis publicis & communibus*, quia l. illa procedit generaliter & universaliter prohibendo, sed si concessæ fuerint ad plantationem, adificium, vel culturam, & plantatæ

ac edificatæ sint vel aratæ suis temporibus, & a sus bojas que dicen, tunc utique non diruentur neque tollentur à possessoribus, sed imponetur census de quo hic, & sic l. illa 11. per nostram declaranda est, ne sibi contrarientur, prout non contrarientur & ita intelligit Avend. *d. cap. 12. num. 23. in princ. neque obstat l. 7. supra eodem ibi, pero ex quanto toca*, quia loquitur ibi dixi quoties adificia hæc essent nociva, & impeditiva viarum & sic quoad plateas & vias publicas & exitus occupatos non procedit l. nostra, quia illa omnino restituantur concilii & ad plateas & vias ac exitus publicos rediguntur prout antea, quia esset alius nimis nociva impositio census, quibus quidem declarationibus leges istæ optime sustinentur, & praticantur quotidie.

¶ Ibi, *T por luengo tiempo*, scilicet 20. annorum ut ex nostra l. patet, dum infra in decisione meminit de 20. annis, sed si licentia concilii, vel titulus alius non adest, quadrangula anni essent necessarii, & sufficerent, ut per Avend. *d. cap. 12. pratorum. n. 27. & 28. & in l. 3. supra eodem*, diximus iterum.

¶ Ibi, *De veinte años a esta parte*, non intelligas quod isti viginti anni sint numerandi à data potius & licentia concilii, alias parum aut nihil operaretur legis nostræ dispositio, & quia cum l. futura regulariter respiciat, non hæc sed præterita omnino respiciet, ut post vidi considerasse Avend. *in d. cap. 12. n. 23. versic. & illa pragmatice. lib. 1.*

¶ Ibi, *Se les ponga censo*, eam in hoc considerat Avend. *d. cap. 12. prat. n. 23. in princip. lib. 1. qui in num. 27. versic. & in quantum l. nostram pro censu imponendo intelligit etiam procedere in rebus tantum aratis & licet non plantatis, quamvis in aratis ibidem in d. n. 27. versic. quando vero, quadrangula annorum spatium requirit etiam cum titulo, ut sic in hoc distinguatur à plantatis in quibus cum titulo viginti anni sufficiunt, ut in l. 3. supra eodem, dictum est, & num. 28. ipsemet Avend. inquit quod si cum titulo possessio sint istæ terræ cum transcurso plusquam 40. annorum, nihil solatii nomine est imponendum, sed liberè apud possessorem relinquendæ, intelligitur tamen nostra l. ut non procedant secundum quod in glof. 1. nostræ l. diximus, quoties essent nociva talia adificia, quia tunc omnino sunt destruenda, & l. nostram in hoc de censu imponendo allegat Suarez *allegacione 15. versicul. & quia*, & Greg. Lopez *in l. 23. tit. 32. part. 3.* & quis census sit iste in glof. sequenti videbis, itidem non procedit si in platea, via publica, vel exitu sit plantatum: nam tunc destruitur & diruitur ex l. 7. tit. 29. part. 3. ut jam dictum est.*

¶ Ibi, *Cinco maravedis por cada alanzada*, olim ex l. 1. C. de diver. prad. lib. 11. & in l. §. legatum. §. fin. ff. de operib. pub. & in l. 1. §. ne quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

¶ Ibi, *Si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decisum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. nunc videmus. ff. de novi. oper. num.*

num. ut inquit Avend. d. cap. 12. prator. lib. 1. num. 23. *vers. ex quo concluditur*, & hoc nimirum est, nam edificanti in publico imponi potest census, secundum Roma. in d. l. 1. §. quod si quis, per text. l. 1. §. si quis. ff. ne quid in loc. pub. & Alex. relatus per Horof. in l. in tantum in prin. ff. de rerum divisione, col. 331. ubi tamen inquit edificanti in litore maris non esse censum imponendum cum jure permittente id faciat, ut per Avend. in d. c. 12. n. 27. *vers. item que dicta*.

IN LEGEM DECIMAM.

Donanda non sunt per Regem restituta conciliis civitatum & populorum.

Ibi, *Y en daño de la cosa publica*, cui quidem nunquam Princeps vult præjudicare, ut in l. 2. §. si quis à princip. ff. ne quid in loco pub. deduxi plura in propositum in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra, num. 38. cum sequentibus aliquibus, imo non potest Princeps ut ibi dixi, absque peccato alicui tertio præjudicare, neque tollere jus quæsitum, nisi ex publica causa & adhibito bono cambio, ut diximus in l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, & in aliis pluribus locis, & ideo nimirum si Rex in præsentem sibi auferat facultatem similia bona restituta conciliis & ab occupatoribus ablata, aliis quam conciliis tradendi & dandi: esset enim unum altare cooperire, alterum discooperiendo, ut dicitur, imo & proprius diceretur, quod esset, fumere panem filiorum & dimittere canibus.

IN LEGEM UNDECIMAM.

Beneficium a principe non possim concedendum, bonorum publicorum civitatum & populorum, neque concilia & justitia possunt in contrarium præbere, & super datis justitia ministranda est.

SUMMARIUM.

- 1 Terminorum publicorum civitatis, villa aut populi non debet Rex mercedem facere nisi ex causa publica.
- 2 Corrigitur per rex. nostrum l. 3. tit. si. p. 3. permittens dari publica per concilium civitatis.
- 3 Omni populo consentiente an possint dari data hæ.
- 4 Compromissum factum ab universitatibus super jure pascendi an valeat.
- 5 Domini in terris suis an possint dare licentiam capiendi publica.
- 6 Judices & rectores civitatis non possunt alicui concedere viam publicam sine speciali regis licentia.

Ibi, *no se hiziesse merced*, intellige per Regem; nam populi nullo modo eam facere possunt, ut in vericulo, *pero mandamos*, nostræ l. disponitur; Rex autem non debet facere, quia postquam fecit assignationem ter-

minorum civitati, villa, vel populo, hanc donationem non debet revocare, nisi ex causa publica ex l. item si verberatum. §. ff. de rei vendi. l. 2. tit. 1. part. 2. dixi, in l. 1. tit. 10. lib. 4. supra & in aliis locis, si tamen Rex certa scientia id vellet derogando legibus & privilegiis contrariis, & sic l. nostra, & l. 2. tit. 5. supra isto lib. valeret utique tale beneficium, secundum Bald. in c. cum adeo, de rescrip. relatum & secutum per Avend. c. 12. prator. num. 20. in prin. lib. 1.

Ibi, *Pero mandamos*, hic corrigitur lex 3. tit. fin. part. 3. permittens ex licentia populi capi posse publica, & sic datas dari per 2 concilia populorum, ex l. tamen nostra id vetatur, neque est contra l. 6. supra eod. quia ut ibi dixi, illa quantum ad hoc procedit, quoties dantur terræ ad ædificium, vel plantationem, nostra vero quoties non datur ad hoc: item & nostra procedit etiam in terris datis ad plantandum, & ædificandum & nondum est transactum tempus 20. annorum de quibus in illa l. 6. tunc enim etiam adit licentia populi, dirueretur, nisi præcessisset tempus 40. annorum; nam tunc etiam sine licentia populi non dirueretur secundum quod diximus in l. 3. & in l. 6. supra isto tit. & lib. ad ibi dicta me remitto, ne sapius eadem repetamus & l. nostram ad hoc considerat Avend. d. c. 12. prator. n. 21. lib. 1. & Mexia l. de Toledo. in 9. fundamento secunda partis. n. 44. cum seq.

Ibi, *Que la justitia, y regidores*, ergo si omnis populus id vellet, valeret utique talis data, & quia l. nostra id non prohibet, neque consuetudo velle corrigere l. si. C. de vend. reb. civ. lib. 11. disponentem quod si omnes de populo ad id congregati adhibita forma & solemnitate illius l. id concessissent, valeret utique concessum, quia l. nostra tantum loquitur, quoties justitia, & rectores civitatis id faciunt, non vero si omnes cives, secundum Avend. in d. cap. 12. num. 21. *vers. jure autem cum sequentibus*, libro 1. ubi num. 22. id ampliat etiam quoad actiones ad terminos vel terras, nam & hæc sine licentia Regia alienari non possunt: attentata tamen nostra l. & l. 1. supra eodem tit. & l. 2. tit. 5. supra eod. lib. ego tenerem quod etiam omnes cives consentirent, nisi licentia Regis adhiberetur, nihil posset fieri contra l. nostræ prohibitionem, & neque valeret in contrarium acta & sic vide postquam hæc scripta haberem, quod tenet Mexia in l. de Toledo 9. fundamento. 2. part. num. 45. contra Avend. & alios ibi relatos, & an valeat compromissum factum ab universitatibus super jure pascendi, vel similibus commoditatibus terminorum, & vid. optime Corneum cons. 148. volum. 1. ibi, *no pueden dar*, neque minus vendere secundum text. in l. 15. tit. 5. part. 5. ubi glof. optime & l. 1. supra isto tit. & lib. aliquando tamen nuntius Regis aliquid datur secundum Avend. c. 10. prator. numero 11. lib. 2.

Ibi, *Sin preceder licentia nuestra*, vel domini in l. in terris suis, secundum Avend. cap. 12. prator.

prator. num. 24. in princip. quod dubium apud me est, eo quod domini non possunt derogare l. nostræ Regiæ & similibus ex dictis per nos in rubric. tit. 1. lib. 2. supra, licet de facto id aliquando domini faciant, sed fortassis quia non contradicunt: multa enim, per patientiam tolerantur, quæ si in judicio deducta fuissent, non tolerarentur.

Ibi, *Ni valgan las dadas en que no oviere intervenido la dicha licencia*, intellige Regia, de hac enim locuta est l. nostra permissiva: & sic de ea tantum debet intelligi: ita ut si ipsa non intervenierit, nihil valeant data concessæ per judices vel rectores civitatis terminorum publicorum contra l. nostræ dispositionem, nam officiales Regis non possunt concedere aliquam viam publicam alicui privatæ personæ sine speciali licentia Regis, secundum Bald. in Rubrica C. de contr. empirio. col. 1. quem & Matth. Afflict. referens sequitur Casian. in consuet. Burgun. rubrica de justitias, rubrica 1. num. 37. fol. 15. & alia huic nostræ l. concernentia diximus in d. l. 3. & 6. supra eod. ex Avend. d. c. 12. prator. num. 21. cum tribus seq. ubi de nostra tractavit l. prout in dictis legibus resolvimus.

IN LEGEM DUODECIMAM.

Defensa pro animalibus cultura deputata custodienda sunt, peneque contra transgressores constituta exequenda per heredes & conductores, vel quoslibet alios laboratores terrarum illius populi, vel familiares eorum.

SUMMARIUM.

- 1 Defensa bonum ad id deputata non potest cum aliis pasci animalibus.
- 2 Rusticus ut pascere possit cum suis bobus defensam bonum, requiritur quod sit habitator illius populi.
- 3 Pœna damnificantium prata, exitus aut vineas.
- 4 Animalia inclusa in custodia publica an dabantur sub fidejussoribus.
- 5 Custodes pratorum si animalia ibi capta pro pretio dimiserint, sunt gravissime puniendi.
- 6 Custodes defensione alterius quam de labor non possunt pignorare nisi à judice saltem sint confirmati.
- 7 Custodes capientes pignora non possunt sibi ipsi illa applicare nec capere panam sine judicis mandato & pignoratione.

Ibi, *Por quanto no*, rationem finalem nostræ text. ut sic ea cessante cessare debeat ejus dispositio, & consequenter ubi non adeat consuetudo deputandi tales defensas pro pascu bonum & animalium cultura solummodo, non impediuntur vicini alia animalia ibidem immittere, ubi tamen talis consuetudo adesset, hæc & non alia sunt immittenda, & ita apparet ex iis verbis & seq. para lo qual siempre fueron situadas, Azevedo in Recopilacionem. Tom. IV.

& ibi, *en que ay la dicha costumbre*, & iterum ibi, *salvo tan solamente con los dichos buyes*, nisi sit pro aliis talis defensa sufficiens, nam tunc servabitur dispositio l. finalis infra isto titulo, & libr. vers. y porque.

Ibi, *Los herederos y vecinos y moradores en ellos*, ex iis verbis videtur quod si non est habitator illius loci & non potest depasci cum animalibus suis, etiam si habeat partem, & sit hæres terrarum illius loci, & hoc ex copulativa, & decerpit & colligit Avend. d. c. 1. prator. num. 13. lib. 1. ubi tamen inquit aliquando fuisse judicatum in cancellaria, que los herederos pascan aunque no sean moradores, imo & non solum aliquando, sed & semper sic fuit judicatum, & jure optimo, nam copulativa hæc, & inter ista verba apposita resolvitur in disjunctivam, prout multoties fit in jure, maxime ubi resultaret absurdum, prout hic resultaret nisi sic intelligeretur, nam ex l. 9. tit. 28. part. 3. habitator solummodo alicujus loci gaudet ejus partibus publicis & communibus, ergo absurditas esset, dicere, quod si non est habitator non gauderet partu hujus defensionis boum cultura, nisi esset vicinus & hæres, ergo ut hæc eviteretur absurditas, necessariò est fatendum copulativam in præsentem in disjunctivam resolvi, & consequenter ille qui solum est heredo, gaudebit partu dictæ defensionis boual, cum suis animalibus cultura, prout judicatum quotidie fuisse in cancellaria inquit Burg. de Paz, in l. 3. Tur. num. 391. cum sequentibus.

Ibi, *Cayan en pena de cinco maravedis por cada cabeça*, intellige nisi plus, vel minus percipiendi sit consuetum, nam tunc consuetudo servabitur, vel statutum utitatum, aut à Rege confirmatum, ubi tamen hoc deficeret, l. nostræ poena imponetur, & que sit poena damnificantis prata, aut exitus, aut vineas & aut messes, vid. per Avend. cap. 13. prator. num. 1. lib. 1. ubi num. 3. an imponi possit poena quinti, & vid. l. 15. infra eod. tit. permittentem imponi posse penas contra scindentes montes, de quo & dixi in l. 5. tit. 7. lib. 3. supra.

Ibi, *Que puedan ser prendados*, de pignoratione armentorum contra legis aut statuti prohibitionem depascientium in publico, vel in privato loco, vid. l. 24. tit. 15. part. 7. & dixi plura in propositum in l. 1. glof. pen. tit. 17. lib. 5. supra, & an animalia inclusa in custodia publica dabantur sub pignoris mortuis, vide Avend. cap. 4. prator. num. 30. ad fin. lib. 1.

Ibi, *O renteros*, qui quidem & alii custodes pratorum & vinearum si recepto pretio dimiserint animalia, gravissime & puniendi sunt, ex text. & ibi Platca in l. 1. C. de fun. & sal. rei dom. lib. 11. & Rebus. in l. vinculorum 224. in fine. ff. de verb. signif. pag. 993.

Ibi, *O otros labradores*, etiam si custodes talis defensionis deputati non sunt secundum Avend. d. c. 1. num. 13. in prime. lib. 1. & hæc, in defensionis de qua hic, que esta disputada para pasto de ganados de labor, procedunt: nam si defensa esset propria populi, & non tantummodo in usum agriculturæ,

tura, de quo est tex. in l. sed & Celsus. ff. de contrahend. emptio. in isto casu quia pignorate est de mero imperio vel mixto; sola universitas sine autoritate domini illius loci aut saltem iudicis, non potest huiusmodi custodes ad pignora capienda creare, quia esset tribuere speciem jurisdictionis, quam non potest dare, secundum Avend. d. c. 1. n. 13. vers. si autem, qui licet ita teneat, ego tamen cum Bald. in l. 1. n. 2. C. locari, teneo scilicet, quod resp. potest creare custodem publicum, ut bene per Alber. Brun. conf. 101. & ita quotidie apponuntur custodes non solum pro custodia defensionum publicarum, sed etiam privatarum qui nominantur ab ipsis dominis & præbent eis mandata sufficiens ad hoc coram tabelione publico, & pignorant, vel ad locum destinatum ducunt animalia reperta ibidem damnum dantia, & includunt ibi, vel pignora capiunt, usque dum poena vel damnum solvatur, licet ut credatur tali custodi de damno secundum legem 7. tit. 4. lib. 4. fari, debent presentari coram iustitia & rectoribus civitatis tales custodes & jurare priusquam damnum fiat, & ita utitur & practicaur quotidie, nam custodes ii non iudicant, sed pignorant, recurrit tamen ad iudicem pro condemnatione faciendæ poenæ vel damni, & probatur ex nostra l. ut in glos. sequente, & ex statutis civitatum & populorum sic est provisum.

¶ Ibi, Con tanto que las dichas prendas se lleven luego ante la justicia, hic videtur tex. probans quod capientes pignora non possunt sibi ipsi illa applicare, neque itidem poterunt capere poenam sine iudicis condemnatione, de quo tradit in custodiibus pratorum & vinearum, Avend. cap. 1. prat. num. 13. ad fin. cum sequent. lib. 1. & in iudice diximus in l. 11. tit. 6. lib. 3. supra, ubi novissime Joann. Gutierrez sub lib. 1. prat. questio. 9. 35. num. 4. deviat a nostra opinione, ut in glos. sequente dicemus, ubi & an si pars volens solvit poenam, recipi poterit.

¶ Ibi, T si algunas no quisieren pagar las dichas penas, ergo à contrario sensu colligitur quod si voluerint solvere penas, possit custos, vel hæres, vel habitator loci repertiens animalia damnum dantia penas ipsas recipere absque condemnatione; cum lex tunc demum iudicem adendum dicit, cum reus non vult solvere penas, vel tradere pignora, prout voluit Avend. d. cap. 1. num. 13. & 14. lib. 1. & iterum in c. 13. num. 12. eod. lib. sed salva ejus pace & alterius melius sententis contrarium crederem esse de jure, imo quod etiam poenam solvat, non possit sibi ipsi capere custos vel pignorator, vel tradere alii absque iudicis condemnatione, idque probat ex l. nostra, nam si hunc casum cum poenam non vult solvere damnificator æquiparat l. nostra casui illi, scilicet, cum pignora non vult tradere, ita ut in iis casibus iudex provideat, & in casu in quo custos capit pignora inquit text. noster in præcedentibus verbis quod statim sint ista pignora coram iudice portanda, ergo itidem & in poenis, nam cum lex duos

casus æquiparat, dispositum in uno censetur & in alio dictum & dispositum, ex dictis per Doct. in l. 4. Tam. & alibi diximus, sicut & in iudice idem diximus in l. 11. tit. 6. lib. 3. supra, quod non possit super poenis condemnatis per eam concordiam cum reo facere, si sententia non est lapsa in rem iudicatam, nam licet ut ibi dixit Gutierrez sub lib. 1. prat. quest. 9. 35. num. 4. pro iudice sit præsumendum, quod nihil iniquum faciet, hoc non sufficere credo, nam leges sicut & formam recte iudicandi proponunt, ita & iniquitatibus obviare intendunt, & ansam & occasionem leges calumniandi interdicunt, & consequenter in nostra l. custodiibus, & habitatoribus, vicinis, colonis, & agricolis incidenda est occasio, ne forte si absque iudicis condemnatione poenam capere possent, & manifestare ei non tenerentur, faciliter se concordarent, in damnum aliorum agrorum, quibus ex l. nostra poena hæc sunt applicandæ, quod & leges nolunt, & vetare ac evitari omnibus procurant modis, plurimum tamen circa hos custodes operaretur veterata consuetudo inter vicinos populi illius, circa quos ab apprehensis damnum dantibus volentibus solvere poenam accipiunt eam cum certa & determinata est per populorum statuta, neque ulla requiritur sententia iudicis, nam negotiorum hoc iam iudicatum est, & damnificator solvendo ipse poenam acquiescente videtur condemnationi à lege vel statuto facta, neque requiritur in notoriis ordo iudicialis, sed si damnificator renuerit, tunc utique esset iudex adendum, & sic ubi daretur hæc consuetudo sic faciendi per custodes servari poterit, quod totum contrarium est dicendum in iudicibus, quibus nulla consuetudo, nullum velamen juvaret, ut absque condemnatione penas caperet etiam notorias, prout distinguit Avend. id late prosequens in d. cap. 1. num. 13. 14. & 15. lib. 1. & diximus in d. l. 11. tit. 6. lib. 3. supra.

IN LEGEM DECIMAM QUARTAM.

Hereditates & cortijos regni Granatensis nullo modo possunt defensori defendi, aut prohiberi fructus naturales eorum absque Regia licentia, & mandato, neque in eis possunt pignorare, si non sunt plantata vel plane seminata sub nostri text. pena.

SUMMARIUM.

1. In concessione territorii alicui Baroni per Regem facta non venit id, quod antea erat vicinis concessum.
2. Rex si concedit civitatem cum terminis & aquis, solum jurisdictionem concedere videtur, non vero terminos ipsius civitatis.
3. Rex sicut sine causa non tollit rem privatam, ita neque que communia sunt.
4. An cum consensu populi & domini illius possit quis

quis defendere aliquam sui termini partem.
 5. Herba nascens naturaliter in terra collectis jam fructibus est & debet esse in partu communi, neque potest dominus terra illius defendere vicinos ne immittant ibi animalia.
 6. Lex nostra licet localis videatur, tamen idem per eam est iudicandum in quibuslibet locis ubi est eadem ratio.

Ibi, O hixieremos merced, nam quod particulares vicini possidebant tempore donationis alicui baroni à rege factæ, quodque jam per occupationem vel ex alio legitimo titulo, vel à lege erat acquisitum, id nullo modo venit in concessione illius territorii alicui domino, & vel baroni facta, ut est text. & ibi Bald. in c. 1. de capit. qui civ. vend. scribens quod si Imperator concessionem alicujus Caltri cum pertinentiis fecerit, in huiusmodi concessione non veniunt defensione, vel molendina, que communitatis propria erant, neque res vicinorum singulares, quia tantum videtur Rex concedere quod ejus erat proprium, l. si dominus §. si de leg. 1. l. uxor patris. C. de legat. l. qui tabernam ff. de contrah. emptio. & Bald. sequitur Aret. conf. 15. vol. 3. cum enim ab ipso Rege (cujus proprium est provincias dividere l. si eadem ff. de officio assessorum l. 1. C. de metropo. ve. lib. 11. c. 1. §. præterea ducatus de prohiben. feud. alie. per Freder. notat Brunus conf. 93. in causa & lite:) illud territorium integrum assignatum prius jam fuerit, formamque limitibus Rex ipse dederit, nimirum si novi domini non possint terminos hos dividere, neque permittere intra eos edificari, vel septa & novas defensas fieri herbarum, vel fundorum ut inquit Bald. relatus per glos. in l. 5. tit. 28. par. 3. & Bertran. conf. 1. 5. par. & Avend. cap. 4. prat. num. 7. lib. 1. & Mexia in loco nunc allegando nam. 67. contra Suarez contrarium asserentem allegatione 7. col. pen. vers. habito, quem in hoc reprobat idem Mexia in l. de Toledo. 9. fundamento 2. par. 75. ubi tamen inquit ejus dictum procedere posse quando de consuetudine immemoriali aliter in regno esset assuefactum, ut ante ipsum Mex. dicit Avend. d. c. 4. num. 7. versic. quod notat ex Boerio, decisione 127. num. 16. & sic si Rex concedit villas aut civitates cum suis terminis & aquis, jurisdictionem tantummodo concedere & videtur non vero terminos ipsos talis villæ aut civitatis, secundum Mexiam ubi supra. num. 77.

Ibi, Ni debesen, tam in hoc considerat Avend. cap. 4. prat. num. 7. in prin. & num. 12. versic. item nota, & cap. 12. num. 30. & 31. lib. 1. & Mexia ubi supra num. 66. & 68. & Covar. in prat. cap. 37. num. 2. in prin. & num. 3. versic. quidquid sit, & num. 4. in fine legem nostram allegat.

Ibi, Ni defendan la jerva ni otros fructos que naturalmente la tierra lleva, justificat hæc verba doctrinam Fabr. in rubr. de lege sust. cani. tollen. relati per Avend. cap. 13. prat. num. 8. & cap. 4. num. 31. versic. item nota, & cap. 1. num. 30. lib. 1. & Covar. d. cap. 37. num. 3. versic. quidquid dicentis, quod herba nascens naturaliter in terra collectis & jam fructibus, est & debet esse in partu communi, nec potest dominus terre defendere alios vicinos immittentes animalia sua ad pascendum talem herbam temporibus consuetis, prout quotidie fit, en los alcazales cercados, nam collectis fructibus aperitur porta ut possit herba ibi nascens depasci per animalia vicinorum, & vide Covar. d. c. 37. num. 1. cum sequent. alia in proposito adducentem, & nota quod licet ista lex videatur localis circa Mauros regni Granate, tamen idem est iudicandum in quibuslibet locis ubi eadem ratio decidendi & danti potest, ex dictis per nos in rubric. tit. 4. lib. 3. supra pro lege 14. sequent. sufficiens in hac l. dicta & quod l. hanc 14. in finali ejus colum. & dispositione, allegat Avend. in dicit. c. 4. prat. num. 32. versic. & ideo lib. 1.

tacito desumpsit Mexia in c. l. de Toledo, & ideo Rex difficulter licentiam hanc & cum maxima deliberatione & causa concedere debet, & non alias: advertendumque est hic esse text. contra Avend. cap. 12. num. 30. lib. 1. & Mexiam in d. num. 69. & 70. dicentes, quod ex voluntate & consensu populi & universitatis, possint domini in aliqua parte defendere, & sic commoda pastura prohibere, vel si omnes cives singulatim voluerint sponte renuntiando juri suo, & obligando per pactum se & suos ad observantiam huiusmodi defensionis possint id facere: nam ego semper dubitavi & dubito de hac opinione, & teneo id non sufficere sed expressam Regis licentiam omnino requiri, ex text. nostro & ex l. 1. tit. 14. §. 8. lib. 3. supra, ubi id etiam asseruimus, nisi, ut ibi dixi, id fieret ad parvum tempus.

Ibi, Ni defendan la jerva ni otros fructos que naturalmente la tierra lleva, justificat hæc verba doctrinam Fabr. in rubr. de lege sust. cani. tollen. relati per Avend. cap. 13. prat. num. 8. & cap. 4. num. 31. versic. item nota, & cap. 1. num. 30. lib. 1. & Covar. d. cap. 37. num. 3. versic. quidquid dicentis, quod herba nascens naturaliter in terra collectis & jam fructibus, est & debet esse in partu communi, nec potest dominus terre defendere alios vicinos immittentes animalia sua ad pascendum talem herbam temporibus consuetis, prout quotidie fit, en los alcazales cercados, nam collectis fructibus aperitur porta ut possit herba ibi nascens depasci per animalia vicinorum, & vide Covar. d. c. 37. num. 1. cum sequent. alia in proposito adducentem, & nota quod licet ista lex videatur localis circa Mauros regni Granate, tamen idem est iudicandum in quibuslibet locis ubi eadem ratio decidendi & danti potest, ex dictis per nos in rubric. tit. 4. lib. 3. supra pro lege 14. sequent. sufficiens in hac l. dicta & quod l. hanc 14. in finali ejus colum. & dispositione, allegat Avend. in dicit. c. 4. prat. num. 32. versic. & ideo lib. 1.

IN LEGEM DECIMAM QUINTAM.

Plantandi montes & fronsosa arbores, & pro eorum conservatione & montium novorum & antiquorum faciendæ sunt statuta & ordinationes.

Plantandi montes & fronsosa arbores, & pro eorum conservatione & montium novorum & antiquorum faciendæ sunt statuta & ordinationes.

SUMMARIUM.

- 1 Ripa qua sit, & que dicatur, ubi & quid sit litus.
- 2 Rivum habens an possit in ripa ejus salices plantare.
- 3 Illud quod personaliter est expediendum non potest committi.
- 4 Civitas potest imponere penas pro conservatione montium publicorum.
- 5 Populus potest res suas per custodes publicos custodire.

Ibi, En las riberas, qua sit ripa † & alia huic l. concernentia dixi in l. 5. tit. 7. lib. 3. supra. & ripa dicitur fluminis, litus vero maris, licet aliquando ad majorem declarationem dicitur ripa fluminis, & litus maris ut l. 2. & l. nemo ff. de rerum divisione l. qui autem ff. de acquir. rer. dom. optime per Rebus. in l. litus est 96. ff. de verb. signific. pag. 572. ubi pagin. 573. ex hoc inferit aliquas utilitates, quas longum esset referre: & an rivum habens possit in ripa ejus † salices plantare, vide Rebus. in l. sub signatum in princ. pag. 294. ff. de verb. signific.

Ibi, Por sus personas y sin lo comer, nam illud quod personaliter est expediendum non potest alteri committi, † glof. personaliter in c. pralatorum de accusatio. nor. in c. cum dilecta de rescrip. neque habet locum regula qui per alium de reg. jur. in 6. notat glof. juncto tex. vers. publice & personaliter in clemen. 1. de vita & honest. cleric. not. Bart. in l. aut qui aliter. §. hac verba ff. quod vi aut clam & l. hac verba. ff. de adulter. quod no. pro statutis imponentibus potest aliquid personaliter facienti.

Ibi, A los vecinos, idem crederem quoad alios, qui etsi vicini non sunt, habitatores tamen sunt illorum locorum, nam cum & ii gaudere possint si velint dictis terminis, ut l. 4. & 9. titulo 28. part. 3. nimirum si teneantur ad hanc contributionem, nam qui modum sentit, sentire debet & onus, ex regula, qui sentit commodum de regulis juris, in 6.

Ibi, T o las penas, & sic civitates † in hoc casu imponere possunt penas & statuta poenalia facere pro conservatione & plantatione montium in qua publicum versatur commodum, ut dixi in dicta l. 5. titulo. 7. lib. 3. supra.

Ibi, T que deputen las personas, aliquando enim custodia datur ab homine ad custodiendum defensas populorum, quia necessaria est custodia illius defensionis, vel alterius salus publici, ut l. si ira. §. ff. de fund. instr. populi ejusque universitas † potest rem suam per custodes publicos custodire, ut inquit Avend. in c. 1. pre. num. 13. in princ. lib. 1. secus vero secundum eum ibi, si defensa sit propria populi: nam tunc secundum eundem Avend. ibidem in versio. si autem, non potest sola universitas sine autoritate saltem judicis custodes hos ponere ad pignorandum, quod

tamen jam supra hoc titulo, reprobari, nam ubique ponitur per dominos defentaram, & pignorant, non tamen creditur eis de damno dato nisi cum licentia judicis id fecerint, ut in l. 12. n. 6. supra isto tit. diximus.

Ibi, Fuere ordenado, & id etiam clerici tenebuntur servare quia redundat in commune & publicum omnium commodum, secundum Avend. cap. 4. prae. num. 25. versio. & sicut lib. 1. quod si judices in suis locis servare non faciunt haec, puniuntur in syndacatu, ut dixi in d. l. 5. tit. 7. lib. 3. supra & ex verbis seq. id colligitur, ibi, por que es bien universal al bien y pro comun. Lex sequens 17. ponit formam & ordinem servandi, & exequendi dispositionem nostrae l. 15.

Pro legibus 18. & 19. & 20. ejus declaratorie & restrictoriae, solum scire debes, & notare quod in scindendis lignis, etiam si sit pro usu domus Regiae certus ordo servandus est, quo mediante, montes non dissipentur & destruantur, & sic haec de causa in pluribus locis statutum est, quod ligna solum sint de arboribus ficis, vel fructiferis, ut dixi in d. l. 5. tit. 7. lib. 3. supra, vel ubi ficis arbores deficiunt jubetur secundum quod in l. 20. infra eod. disponitur, & in l. 7. supra eod. quod in qualibet arbore relinquatur borca y pendon, quod veram intelligerem, ut dico nisi adint ficis arbores, & caetera, nam tunc de iis ligna potius facienda sunt quam de fructiferis, & non caeteris, ubi de hoc, ut dixi, esset in loco statutum, quod de ficis fiant ligna.

IN LEGEM VIGESIMAM
SECUNDAM.

Defensa pastui deputata si cultivare & rupta sunt a tempore constituto in nostra l. re-
ducantur ad pastum antiquum.

SUMMARIUM.

- 1 Monasteria, concilia, & hospitalia an veniant appellatione personae, ubi aliqua inferuntur cum num. sequent. ubi num. 4. in propositum nostrae legis aliud est.
- 2 Excommunicatio prolata contra quascunque personas non comprehendit universitatem.
- 3 Privilegia derogantia quibuscunque personis non derogant collegio, ubi idem in procuratore constituto contra quamlibet personam, & num. 6. declaratur id de procuratore.
- 5 In lata significatione appellatione veniunt capitula & alia corpora inanimata ubi ex hoc declarantur aliqua doctrina.
- 7 Qualitatem unam sufficit rem aliquam acquisivisse, ut perpetuo illam conservet.
- 8 Res semel alienabilis effecta perpetuo talis remanet.
- 9 Legis nostrae dispositio, an cessaverit jam.

- 10 Concordia & intellectus legis nostrae & l. 3. supra eod. & l. 24. infra eod.
- 11 Conductor defensione per plures annos, an possit ultimo anno eam excoartam, y de rastrojo, relinquere.

Ibi, T de otras qualesquier personas, cum in verbis precedentibus lex nostra de Ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, & conciliis, dixerit, & in iis loquatur per verbum, otras, latine aliis, alia, aliud, quod est repetitivum similitum, secundum Bald. in l. conventiculam. C. de Episcopis & clericis. manifeste videtur probari in nostra l. cum adjunxerit dictioni illi, otras, illam aliam, personas, quod monasteria, concilia, & hospitalia † sunt personae, & quod appellatione personarum veniat, contra quod videtur, quia actus activorum debent cadere in subjecto bene disposito, ut fuit sententia Aristot. & tradit Domin. in cap. sicut colum. 27. quest. 1. sed in collegio, concilio, universitate, monasterio, & hospitali non datur subjectum, cui conveniat verbum personae, ergo l. nostra in hoc assumpto procedere non potest, ex quo inquit Domi. ubi supra, quod excommunicatio prolata † contra quascunque personas non comprehendit universitatem. c. Romana. §. universitatem, de sententia excom. in 6. quia excommunicatio ligat animam, & universitas non est materia subjecta ad hoc, cum animam non habeat, & idem inquit Dec. in l. familia colum. 2. ff. de jurisd. omnium judic. & resumit latissime Felin. in cap. eam te in 12. colam. cum sequentibus de rescrip. item & ex hoc in collegio, universitate, vel monasterio, vel simili corpore representato, non cadit administratio sacramentorum, debet enim eorum administratorum confessiones audire, & sacramenta omnia fidelibus suis administrare, quod personis representatis & fictis non convenit, ut in femina & universitate notat. Abbas, & omnes per text. ibi in cap. nova de peniten. & remis. Sanctus Thomas in 4. distinctione 25. quaestione 2. sunt enim hujusmodi personae corpora inhabilia, tum respectu sexus, tum etiam respectu corporis imaginati: ex quo Romanus consil. 436. ait quod privilegia derogantia quibuscunque personis, non derogant † collegio: & procurator constitutus contra omnem personam non poterit agere contra universitatem, vel capitulum per dictum Bald. in Rubrica. C. ad Trebellian. & in antben. item quicumque C. de Episcopis & clericis. Felinus dicto capit. eam te, in 2. columna de rescrip. & in cap. dilectus 2. columna penult. de simon. Paul. in dict. antben. item quicumque Romanus l. si quis mihi bona. §. servus ff. de acquirend. heredita. Jacobus de Sanct. Georg. in l. collegium. C. de hered. instrit. Callaneus, in consil. 1. dubio 5. Dec. in d. l. si familia. igitur ex dictis assumptum nostrae l. procedere non potest. Sed iis non obstantibus in propositum nostrae l. verum est dictum † assumptum, nam cum l. nostra continet materiam favorabilem, & reipub.

convenientem, & sic ejus verba late sunt interpretanda quoties datur favor hic & lata interpretatio appellatione personae indistincte comprehenduntur omnes tam masculi quam feminae, & universitates, & capitula, † ut tradit Dom. post Joann. Andr. & alios in cap. cum in illis. §. 1. in fine, de prebend. in 6. cum concord. ut scribit Jaf. in l. si quis major colum. 2. C. de transactio. & Rom. dict. consil. 436. quod induit & in hoc casu est intelligendum id quod dixit Bald. in l. quicumque in 3. columna de servis fug. & in l. metum §. advertendum. ff. quod iur. causa, dicens indistincte contrarium, sic & in hoc casu intelligitur dictum ejusdem Bald. in cap. 1. de nova forma. sicut dicens, mandatum contra personas comprehendere universitatem, capitula, & representatas personas, quem sequitur videtur Barb. in cap. cum non ab homine in 1. notab. de jud. & consil. 47. colum. penult. volum. 4. tamen intelligendum est hoc, quoties tale mandatum est ex parte rei conventi. & datur † ad ipsum defendendum, quod est favorabile, ut inquit Cassan. ubi supra, & sentit Alexand. in apostil. ad Bar. in l. mortuus. ff. de sicutis. & sic in procuratore rei procedet hoc dictum Bald. & Barab. eum sequentis, nam in procuratore actoris in contrarium est communis, & ita Rota judicatum esse reperi asertum per Gom. in regul. de idiomate, quaestione 2. in fine, ubi & in quacunque dispositione, ubi verba debent proprie accipi intelligitur, ut appellatione personae non comprehendatur universitas, & similia corpora representata: & sic jure optimo in nostra l. sumpsimus assumptum illud, quod appellatione personarum veniebat monasteria, & universitates, & collegia, & sic eis numeratis, dicit l. nostra, & alia quacunque personae.

Ibi, De doce años a esta parte, ergo si ante hos duodecim annos rupta fuissent, non habebit locum l. nostrae dispositio, nam limitata causa limitatum producit effectum l. age cum Geminiario C. de transactionibus, & ad tempus prohibitum, post illud censetur permixtum ex text. & ejus materia l. in tempus. ff. de hered. instrit. idque adeo in nostra l. verum esse credo, quod si semel ante terminum nostrae l. rupta fuerunt haec defensa, quantumcumque post multum temporis non rampantur, neque arentur, postea vero raptae sunt, non habebit locum l. nostra, sufficit enim rem in tempore habili acquisivisse unam qualitatem ut perpetuo illam conservet, † secundum glof. sufficit in l. videamus. ff. quod iur. causa, commendatam ad hoc per Otaloram de nobilitate 3. par. 3. part. princ. cap. 6. num. 4. cum 2. sequent. & sic res semel effecta alienabilis perpetuo talis manet † l. 8. codicillos. ff. de legat. 2. Molin. de primogen. & Joannes Gutierrez in consil. 21. numero 16. ubi in causa ibidem relata ipse & ego informationem illam juris fecimus & missimus Regiis auditoribus Pincianis, & ejus de causa fuit postea Regia lex statim sequens facta, quae in plurimum corrixit jus, & est l. satis exorbitans, & ambitiosa meo videri, fed est
Ll iij dubium.

dubium, num dispositio istius l. cessaverit jam, et ita ut tempora ab ea constituta sint computata à data nostrae l. & adimpleto ejus mandato ulterius non procedat, nec sit necessaria nec servanda ejus dispositio, & videbatur dubium hoc constituere, verba ista à esta parte, ergo usque tunc & non in posterum, item quia, si cum l. nostra, tempore quo fuit condita, fuit adimpleta, cessabit dispositio ejus, nihilominus tamen contrarium teneo, & sic quod & nunc & quotiescunque casus ab ea propositi contigerint, & nunc, sicut ante ejus dispositionem, habebit locum nostra l. quia ejus ratio non defecit, scilicet, ne deficiat pastus, & ne defensione, & terrae pastui deputatae, mutetur forma & consuetudo ac usus utendi eis: lexque semper est in viridi observantia, & ad evitandum hoc dubium in curiis de Madrid anni, 1573, fuit iustum ut observaretur, & quod pro ejus observantia darentur in consilio Regio provisiones necessariae, & lex nostra non est contraria l. 3. supra eodem, et ut ibidem & in hoc titulo diximus, & intellectum hujus l. ne contrarietur legi 24. & sequen. descripsit Gutierrez *consil.* 34. *num.* 2. sed nullo modo sunt contrariae: loquuntur enim in diversis casibus, nam l. nostra loquitur in defensis, quae solo pastui erant deputatae, & ut non rumpantur aut arentur: lex vero sequens 24. loquitur in differenti casu, scilicet, cum quis vult conducere pastus alicujus defensione, ne conducatur per conductorem non habentem animalia ad pascendum ea, ut revenditioni herbarum via pracludatur: quod est differens, licet quoad casum ibi propositum per ipsum Gutierrez lex nostra obstat videbatur, sed ei respondet ibidem ne intentui suo obstat possit, sed quia alio in loco apponi non poterit quæstio quotidie contingibilis in iis partibus & similibus ubi defensione vel terrae aliqua conducuntur ad culturam per quatuor quinque aut plures annos, solet dubitari an in ultimo anno possit conductor talem defensionem & terram relinquere et excoctam, & consumptam, et de *rastrero*, quae quidem quæstio cum sit dissimilis nostrae materiae videbitur per Josephum Ludovicum in *decisione Perusina*. 62. per *totam partem secundam*.

IN LEGEM VIGESIMAM
TERTIAM.

Defensa per viginti annos inculta & ad pastum solum locata, quae ante dispositionem legis praecedentis non fuerint ruptae, pro cultura earum nullo modo rumpi possunt, sed subjaceant sub panis & dispositione harum legum, quod si in parte rupta sunt ante dispositionem dictae legis praecedentis, in illa parte solum remaneant cultivatae: in ceteris vero partibus sint incultae, & pro pastu tantum locari possunt, sub dictis panis.

SUMMARIUM.

- 1 Non indiget sumario, quia littera legis ejus mentem declarat, & casum in quo fuit advocatus contra judicem de la mesta, tradit *num.* 2.
- 3 Verba, esta sin embargo de apelacion, remissive declarantur.

Ibi, *Agora sea antes de la fecha de la dicha ley, o despues*. Hæc est nova dispositio amplians habenas fratribus & judicibus de la mesta, & coarctans dominis defensionem potestatem culturæ habitæ in dictis defensis, etiam cultivatis ante dispositionem legis praecedentis in *cap. sequente*.

In §. Otro si. ibi. *Por aver se rompió alguna parte della antes de los años que se declara en la dicha ley antes desta, y que aquello que verdaderamente estava rompió antes del tiempo en ella contenido, se aya por rompió para que se pueda labrar y lo demas, &c.* Dispositio hæc fuit facta et post litem habitam cum judice quodam de la mesta, & ejus concilio in simili casu, ubi condemnati fuerunt reddere quod perceperant, secundum quod D. Gutierrez, & ego informavimus de jure superioribus iudicibus Pincianæ Chancellariæ, ut ipse in *consilio* 21. deduxit in lucem, & in fine illius consilii asserit, & revera illud erat de jure: nam ut ibi ex Abb. in *terminis in consil.* 71. *num.* 2. *vol.* 2. refert, ager vel fundus in parte redactus ad culturam, non potest dici rumpi, neque de novo coli in altera parte inculta ipsius fundi, quod quidem l. nostra voluit corrigere & corrigi, & dura lex est, sed servanda, sicut de l. *prescribit. ff. qui & a quib. dixit Bal. ibi*, & leges has iustum est servari & pro earum observatione provisiones in regio consilio concedi per c. 29. *Curiar. de Madrid. an. 1573.* quod quidem capitulum licet in nostra Recop. non sit insertum, dabantur nihilominus dictæ provisiones, si petantur.

Ibi, *Sin embargo de qualquier apelacion*. Vide quæ diximus circa hanc clausulam, in *tit. de los juezes entregadores. lib. 3. sup.*

IN LEGEM VIGESIMAM TERTIAM

Quæ secundum ordinem noviore est 24.

Carens gregibus non potest defensas pastui destinatas conducere sub panis nostri texti. potest tamen pastum necessarium & tertiam etiam partem ultra conducere, & quod supererit alteri habenti gregem locare pro eodem pretio, sub amissione totius gregis.

SUMMARIUM.

- 1 Lex nostra an habeat locum in defensis ad pasturam & culturam locatis, & *num.* 5. & ibi concordantia autoris.

2 *Mixtum*

- 2 *Mixtum comprehenditur sub simplicibus ob favorem publicum.*
- 3 *Habens potestatem legitimandi spurium, & item legitimandi incestuosum: an possit spurium, & item incestuosum legitimare.*
- 4 *Legitimandi facultas favorabilis est.*
- 5 *Legis nostræ dispositio an cessabit, si tempore conditionis non habet conductor armenta & gregem, emittit tamen postea.*
- 7 *Qualitas excludens vel admittens quando debet adesse, & 8.*
- 9 *Lex nostra an procedat, si tempore conditionis herba habeat pecora ad pascendum, post vero illa vendidit.*
- 10 *Venditio non datur in herba sed locatio, & sic non debetur gabella.*

Ibi, *Debesas de yerba*, sed an idem erit in defensis et pastus & culturæ, vel culturæ solum locatis, & videtur quod sic, quia lex hæc favorabilis videtur, cum concernat publicum commodum, ne ob hanc causam pastus deficiat, & revenditioni herbarum locus detur, quo casu ob favorem hunc, mixtum com-

prehenditur sub simplicibus, et ex l. si ita scriptum in *prin. ff. de liber. & post. & l. clemens in prin. ff. de here. instit. not. Jaf. in §. omnium instit. de action. num. 28. & ibi Addit. & sic secundum eum ibi n. 30. & 31. habens potestatem legitimandi spurium, item & legitimandi incestuosum, poterit legitimare spurium & incestuosum simul, et ibi hanc dicit magis communem opinionem, quia legitimandi facultas favorabilis dicitur, ut per Villalobos in *arario mille commun. opin. verbo legitimandi et facultas*, communem etiam dicit Alciat. in l. 2. *num.* 46. *ff. de verb. oblig. ergo idem in nostro casu dicendum videtur, nihilominus tamen contrarium tenendum credo, et tum quia lex nostra expresse, in *debesas de yerba*, loquitur et penaliter est, & exorbitans in quibus casibus mixtum non comprehenditur sub simplicibus, ex c. mandato de simonia. l. vim passam §. prescriptione, juncta l. mariti §. hoc quinquennium. *ff. ad l. Jul. de adulter.* Et quia publicus etiam & maximus versatur favor publicus in cultura terrarum & earum agricultura, quæ maxime in jure est privilegiata, ut licet videre per Casan. in *catalogo gloria mundi, parte 11. consider. 37.* & sic licet in curiis de Madrid anni 1563. petium fuit ob evitandas plurium iudicum malitias, volentium legem nostram in defensis de labor intelligere, nihil provillum fuit, & ut capitulum non provillum, non fuit insertum in secunda impressione nostræ recopilationis, in qua capitula decisa in curiis post primam editionem factis inseruntur: & ita hanc opinionem videtur tenere Gutierrez in d. *consil.* 34. ego tamen in hac contrarietate distinguere, scilicet, quod si solebat defensa illa in toto, vel in parte cultivari & arari, tunc utriusque esset clarior casus quod l. nostræ dispositio locum non habeat,**

quia cessabat fraus & occasio fraudandi l. nostram, & hæc etiam verba cessabant; cum dicant, *debesas para yerba*, si vero non solebat arari, tunc utique fraudis conjectura sumi poterat ob fraudandam l. nostram conduxisse defensionem herbae ad pastum & culturam, & tunc posset procedi ad l. nostræ executionem, licet & in hac contrarietate, & dubietate opinionum semper inclinarem me in maiorem partem pro reo: cum casus occurreret, uniusquisque latius pensitabit & ex dictis per Alciat. in d. l. 2. in *prin. n. 4. & sequen. ff. de verb. oblig.* hæc prosequuntur & declarabuntur.

Ibi, *No remiendo ganados*, quid tamen si postea emat armenta an cessabit l. nostræ dispositio, & videtur quod non, et quia lex nostra tempus locationis & conditionis considerasse videtur, dum dicit, *no sean asados arrendar*, junctis iis verbis, *no teniendo ganados para ellas*, & sic qualitas illa habendi pecora debet adesse tempore, quo herba conducitur, nam qualitas adjuncta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi l. in *delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. & qualitas aliquid admittens, vel excludens ad aliquem actum et debet esse tempore actus, ex glo. *constitutus & ibi Doct. in clementina secunda, de etate & qualitate, dicit in l. 4. tit. 1. libro 2. supra numero 2.* Nihilominus tamen contrarium est tenendum, imo quod etiam non habeat tempore locationis pecora aliqua quibuscumque herbam depascatur, si tamen postea habuerit tempore, quo pascenda est herba illa, sufficit, nam omnia in contrarium dicta non procedunt, quoties in tempore disponendi, vel excipiendi actum illum, adest qualitas illa, et ut in *terminis d. §. si extraneus*, tenet Bart. in l. ex facto in *prin. num. 1. ff. de vulg. & pupil. & in terminis d. gloss. in d. clemens. 2. tenent ibi Doct. maxime Imol. & quia in hoc casu militat ratio nostræ l. scilicet, ne pastus deficiat, vel fiant cariores & revenditionibus locus denegeret, & par est aliquid esse de per se, vel per relationem ad aliud, & sufficit quid ex æquipollentibus fieri, verum tamen est quod si esset homo solitus revendere & in quo fraus presumeretur & denunciatio fieret antequam emerit emptor herbae pecora ad illam herbam pascendam, non utique excusarem eum, licet post emerit, deberet tamen fraus hæc liquido probari, & consuetudo hæc per illum faciendi, & quod intelligebatur post venditionem emisse pecora, ut evitaret penam & fraudis presumptionem, cum aliis hæc face-re soleret sine pecoris, & revendebat, & pecora non trahebat quæ iudex rectus debet considerare, cum casus occurreret. Sed quid, si dum herbam et conduxi, pecora ad illius pastum ac gregem habebam, post tamen ex aliqua de causa vendidi pecora illa, an sine pena potero vendere herbam illam, & in hoc nulli dubium quin possim, ex doctrina Bart. & omnium in l. cetera. §. sed si paraverit de leg. 1. & Hippolyt. *sing. 86.* & Tirac.**

Tiraq. de utroque retrahit. in prefatio. num. 78. ubi hoc intelligit cum Bart. procedere dummodo constet de primo illo proposito, alias enim presumetur id fuisse ab initio propositum reuendendi, ut postea fecit.

¶ Ibi, *Cientaotes*, si personæ viles sint, vel ignobiles, secus si nobiles, nam nobilibus non est imponenda similis pœna, vel alia infamatoria, ut alibi dictum est.

¶ Ibi, *El arrendamiento non vala*, non solum locatio & conductio à tali facta contra l. nostræ dispositionem, sed etiam locatio illa, si quam ipse primus conductor alteri fecit, nam cum principalis causa non subsistit plerumque neque ea, quæ sequuntur locum habent ex l. cum principalis. ff. de reg. jur. & sublato principali tollitur accessorium ex l. fin. ff. de const. pecun. & resolutio iure dantis, resolvitur jus accipientis, neque potuit primus conductor in secundum plus juris transferre quam ipse habet, & sic secunda locatio

ab eo facta nihil valebit: & notandum quod hæc nullitatis pœna non habet locum, neque censetur repetita in vers. & dispositione sequente, cum sit diversa dispositio & diversus casus, & unusquisque casus pœnam specialem sub se contineat.

¶ Ibi, *Pueda arrendar*, non dicit, *vendar*, quia in herba non datur ꝑ venditio, ut per Lasarre de dec. vend. c. 2. num. 53. lib. 1. & sic in pluribus partibus ex herbe locutione non debetur gabella, quia licet sonet contractus in venditionem non est venditio sed locatio, licet in hac nostra Placentina civitate ex antiquissima consuetudine inductum est deberi gabellam ex tali locutione herbarum, & vocatur, *alcavala de yeruas y landes*.

¶ Lex finalis nostri tit. est declaratoria l. 12. supra isto tit. prohibentis in defensis boum, alia pecora quam agricultura non esse immittenda, ut fallit tamen ut in vers. y porque, nostra l. & hæc pro hoc tit.

TITULUS OCTAVUS.

De la Caça, y pesca, y que no se maten terneros ni terneras.

Um in defensis, pratis & montibus tam volatilia quam terrestria animalia reperiantur, & in rivis ibidem sitis & transeuntibus piscatilia itidem adsint, & vitela creentur & nascantur, post titulum precedentem de montibus, terminis publicis & defensis tractantem, juste sequitur hic noster de aucupio, venatione ac piscatione tractans, & in hujus rubricæ declarationem plura adnotanda & singularia disseremus antequam ad textualium declarationem deveniamus.

SUMMARIUM.

1 Venatio quid sit. & num. 2. quod tres habet species, & num. 3. qua sit venatio licita, & qua non.	11 Prohiberi potest ne venetur aut piscetur instrumento quocum animalia vel pisces destruantur.
4 Piscatio, piscaria & piscatura iis nominibus vocatur & qua sit, quod dupliciter exercetur, & an licita sit & quibus.	12 Crudele est pana corporali plecti ingredientes loca vetita venditionis causa, nisi ut ibi.
5 Venatio & piscatio quo iure sint introducta.	13 Princeps debet resarcire damna data à venditionis prohibitione ab animalibus inclusis.
6 Venatione & piscatione an possit quis prohibere alium uti.	14 Venari an liceat in alieno territorio, ubi & an civitas possit exteris prohibere venationem aut piscationem in flumine vel loco.
7 Domini terrarum cum prohibent vassallis ne pascantur aut venationem faciant in tali loco & parte debent vassalli preteritari contradicendo, ne videantur consentire.	15 Sex casus ubi non licet piscari in flumine publico.
8 Jus venandi aut piscandi acquiri potest.	16 Fundum aliorum licitum est ingredi ad venandum vel piscandum, nisi ut ibi, & ibi quid in conscientia, & ibi ampliatur.
9 Venatio & piscatio potest per principem prohiberi ex causa, & per dominos inferiores etiam ad tempus, ut ibi. & num. 10.	

RUBRICA.

Ibi, Caça, Latine venatio nuncupatur, & est venatio * ferarum persequutio, seu, aliter dicendo, venatio est exercitium ordinatum ad captionem animalium terrestrium, sicuti aucupium ad captionem avium, & piscatio piscium, ut inquit Silves. verb. venatio. n. 1. in prin. & venatio in genere sumpta tres habet species * scilicet, ferinam, aucupium, & piscariam, ferina qua fit multis modis, retibus, scilicet, laqueis, pedicis, precipitiis, arcu, jaculis, cuspide, indagine, pennarum odore, accipitribus, canibus; aucupium autem fit retibus, laqueis, pedicis, precipitiis, arcu, visu, bamo; piscatura autem fit retibus, sagenis, gargustis, hamis, faculis, secundum S. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. M m tonium